

Türkiye’de Tütün Tüketimi Artıyor

Ulusal Tütün Kontrol Programı Katılımcı Biçimde Yeniden Şekillendirilmelidir

29 Mayıs 2025

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), 1998 yılından itibaren, 31 Mayıs tarihini, tütün ürünlerinin kullanımının getirdiği zararlara dikkat çekmek amacıyla “Tütünsüz Bir Dünya Günü” olarak anmaktadır.

Bilindiği üzere uluslararası halk sağlığı yasası olarak kabul edilen Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesi, 21 Mayıs 2003 tarihinde DSÖ’nün 56. Dünya Asamblesi’nde kabul edilmiştir. Ülkemiz söz konusu sözleşmeyi 25 Kasım 2004 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde (TBMM) onaylamıştır. Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesi’nin TBMM’de onaylanmasının ardından ulusal tütün kontrol programımız yetkinleşmiş ve ülkemiz yaptığı başarılı mücadele ile uluslararası alanda pek çok ödül almıştır.

Ancak tüm dünya dün ülkemizin tütün kontrolü alanındaki başarılarını ve liderliğini konuşurken, bugün Türkiye’nin tütün kontrolü alanındaki çöküşünü izlemektedir. Çünkü verilerden de görüleceği üzere 2025 yılı itibarıyla ülkemizde yaşanan tütün salgını kabul edilemez bir boyuttadır:

- Türkiye’de sigara üretimi, 2008-2011 yılları arasında %17 azalma göstermişken, 2011-2024 arası dönemde %77 artış göstererek 200 milyar adet sınırına ulaşmıştır.
- Yurtiçi sigara satışı, 2008-2011 yılları arasında %15 azalma göstermişken, 2011-2024 arası dönemde %65 artış göstererek 150 milyar adedi aşmıştır (Şekil 1).
- Siyasi iktidar tarafından sadece 2019-2022 yılları arasında tütün şirketlerine 53 ayrı proje desteği verilmiştir.
- Mevzuat hükümlerine uygun olmasa da hemen her köşede açılan nargile sunan işletmeler nedeniyle nargile iç pazarı hemen tümüyle kayıtdışına çıkmıştır.
- Tütün kullanım oranı erkeklerde %46, kadınlarda %24, toplamda %35’e ulaşmıştır.
- Ülkemizin geleceğini temsil eden gençlerde kullanım oranları erkeklerde %45, kadınlarda %21, toplamda %33’tür. Her üç gencinden birisinin tütün ürünü kullandığı bir ülkede tütün kontrolünden söz etmek olanaklı değildir.
- 15-29 yaş grubu arası gençler 17 yaşında tütün ürünlerini denemeye ve kullanmaya başlamaktadırlar.
- Sigara satış noktalarının hemen tamamı uymaları gerekli yasal mevzuatı ihlal ederek tütün ürünlerinin doğrudan ya da dolaylı reklamını yapmaktadırlar. Tütün ürünlerinin sağlık uyarılarının gözükmemesi için dik sergilenmemesi, çocukların kolaylıkla erişebileceği tezgah üstü yerlerde ürünlerin teşhir edilmesi, belirli markaların öne çıkarılması, tütün şirketlerine ait ürün standı ya da özel dolap bulunması bu kapsamda dikkat çeken mevzuat ihlallerinin başında gelmektedir.
- Türkiye’nin hemen yerinden ülkemizde ruhsatlandırılmamış ve bu nedenle satışı yasak olan elektronik sigaraya ulaşmak çok kolaydır.
- Türkiye’de tüketilen sigaraların yaklaşık yarısı Ankara, Antalya, Bursa, İstanbul ve İzmir’de satılmaktadır. Ancak söz konusu illerin yerel yönetimleri, Sağlık Bakanlığı ve il valilikleri tarafından sürdürülen tütün kontrolü uygulamalarına dahil edilmemektedir.

Mevcut veriler ışığında, son 13 yıldır her geçen yıl bir önceki yılın Cumhuriyet tarihi rekorunu kırarak artan tütün üretim ve tüketimini azaltabilmek için bilimsel araştırmaların sonuçları kabul edilmeli, tütün şirketlerine yönelik destekten vazgeçilerek onlara yönelik etkin yaptırımlar uygulanmalı ve Türk Tabipleri Birliği başta olmak üzere konu hakkında yetkin olan meslek ve sivil toplum örgütlerinin katılımıyla Ulusal Tütün Kontrol Programı yeniden şekillendirilmelidir.

İstanbul Tabip Odası

Türk Tabipleri Birliği Uzmanlık Dernekleri Eşgüdüm Kurulu

Türk Tabipleri Birliği Tütün Kontrolü Çalışma Grubu

Türk Tabipleri Birliği Merkez Konseyi

Şekil 1: Yurtiçi Sigara Satışı (2008-2024)

